
A VERS

2011. II. évfolyam 2. szám (3.), Székelyudvarhely

A harmadik szám szerzői: **Albert-Lőrinc Márton, Ambrus Lajos, Beke Sándor, Botár Béla, Burján Emil, Burján-Gál Enikő, Csatáné Bartha Irénke, Deák-Sárosi László, Elekes Ferenc, Fáy Ferenc, Főcze Kornélia, Fülöp D. Dénes, Fülöp Kálmán, Gál Éva Emese, Hadnagy József, Jánosi András, Kamenitzky Antal, Király István, Kiss Székely Zoltán, Korondi Kovács András, Laczkó Vass Róbert, Láng Eszter, Majla Sándor, Nagy Ágnes, P. Buzogány Árpád, Székely-Benczédi Endre, Szenté B. Levente, Tolokán Király Katalin, Louise Glück, Marian Drăghici, Ezra Pound, Fábián Kornélia, Bartalis János**

Főszerkesztő: P. Buzogány Árpád; Munkatárs: Bölöni Domokos; Kiadja: Litera-Veres Könyvkiadó, Székelyudvarhely; Felelős kiadó: Veres Péter; ISSN 2068 - 5904
A lap megvásárolható: a Pro-Print Könyvkiadó székhelyén, Csíkszereda (tel.: 0740-058-745); Bagolyvár Könyvesbolt, Székelyudvarhely (tel.: 0266-210-077); Phoenix Könyvesbolt, Kolozsvár (tel.: 0266-594-126); Postai utánvétellel megrendelhető: Szócs Klára 00-40-741-033783; szocs.klara@freemail.hu
Kéziratokat az avers.kapcsolat@gmail.com címen fogadunk.

ALBERT-LŐRINC MÁRTON

REGGEL

karomra fekszik a reggel
nem az unokám
nem ringatom el
kicsit morog
hagyom míg
kávészsészembe
csókolom napom

AMBRUS LAJOS

TÜRELEMBOKOR

A hitvány áprilisban,
amint tanuló tinó
került a barázdába;
türelmünk bokrából
Krisztus melegágyán
A vétkek szaporodtak.

Hej, te énekes járom!
Hunyi-bujkál a Nap,
s e békességért a csend
egyszer arcunkba csap.

Mert az élet visszás:
a vétkek békéjét
nem az ökörhajtók
türelméhez szabják.

BURJÁN EMIL

COGITO ERGO SUM

rólam bármit csontig lerághattok
életjel ha gondolatom kattog
bombaagyként visszafelé számlál
Nobel úr vár egy dinamit-gyárnál

A CSEND HÍDJÁN

A csend hídjára
leszállt a fülemüle,
s ott megült,
majd lenge
szél kerekedett,
jött utána,
egy virágszirmot
hozott magával.

A madár
megtörte a csendet,
madárnyelven
beszélni kezdett
a sziromhoz,
de a szirom,
ahogy leszállt,
hallgatott moccanatlanul.

Gömbölyű volt
a teste,
mint egy holdtányér,
olyan volt,
de inkább
egy felfordult, kerek,
mozdulatlan
piros bogárhoz
hasonlított.

A csend hídjára felé
emberek közeledtek.
A fülemüle elszállt,
a szirom lehullt
a mélybe.
Perc múltán

a csend hídja eltűnt,
mert megérkeztek
a férfiak,
akik idejöttek.

Vadászok voltak,
s megálltak a régi
híd helyén.
Az énekesmadarat
keresték,
de a fülemüle
csőrében a virágszirommal
átrepült a vízesés fölött
a szivárványos
égi fényesőben.

BOTÁR BÉLA*

ARS POETICA

A Dicsőség faránál
sorban nem állok.
 És porban sem kúszom
 érzékeny térdemen.
Nyeljen el börtön odva,
vagy szennyes árok –
 csak igazat mondjon
 mindegyik énekem!

** (1915. augusztus 29., Székelyudvarhely – 1974. április 8., Budapest)*

STONED IMMACULATE

izzó fehér
inge az elmúlásnak
ásít az öröklét
várja a lelkeket
de a toporzékoló félelem
nem engedi őket átlépni a kapun

szavak hófehér ingei
gömbölyödnek a gyermekeken
és közben zuhannak az emlékesők

simogat a levegő krémje
egy égő vércsepp lángjánál
fénylik a lelkem
... kezdődik ...
a kapu nyitva
de a küszöb tiltva
fehér szárnyak robbannak hátadból
a fájdalomtól

egy jövő száguld a halál országútján
eléri a szakadék fölötti lelkedet

a természetes lebegésben

megtört csend kövezi ki
az öröklét ösvényét

guruló szavak gyermekmaradványai
születnek emlékeidben

míg visszanéz
a múltad fekete pupillája

apró kis betokosodott jelened fala
szétrobban gondolataidtól

mert csak az ébredesz
aki már révedsz

kialszom
egy makulátlan
hamutálban

SZENTE B. LEVENTE

KIS FALUMBAN, ESŐ ELŐTT

A falu fölött hallgat a szél.
Kökénybokor moccan, ahogy a tüskék között,
tátott szájjal fészekaljnyi madár dülöngél.

A dombok mögött régi házaknak
kerítések dőlnek.
Összefogóznak, szinte ölelkeznek.

Áll még az öreg kút is egyik udvaron.
Káváján bár a vödör kilikadt, úgy kellett magát,
akár egy szép új kulacs.

Esőre áll – felhők szállnak csöndesen,
egyre alább, s alább merészkednek.
Kezem már a kilincsen -
Hazajöttem.

CSATÁNÉ BARTHA IRÉNKE

LÁTOM KIKANDIKÁLNI

Hull a gesztenye
bársony-barnája
terül a földre
koppan levélre
járdaszegélyre
cipőd orrára
fejed búbjára

Szaladsz előle
gurul utánad
kópés kedvű
sok-sok gesztenye
s ahogy felnézek
aranyló lombsátorán át
látom kikandikálni
anyám
gesztenye-mosolyát.

TOLOKÁN KIRÁLY KATALIN

SLÁGER A FALTŐRŐL

szavakba ültetett virággöyökér volt ajándékod
*
faltövi sűrített slágerkupac lettem
*
kajsziarack hajsziin maradsz emlékezetemben

DEÁK-SÁROSI LÁSZLÓ

TÓRUSZLENCSEVEL

Az idő körbesétál a termen,
Diszkrétén megbillenti a pillanat
Cserépkorsó-lényeit, melyeknek
Szilánkjai nyomaiba simulnak.
Tovább morzsolom e színes élű,
Képlékeny, de osztható részecskéket,
S az egyre apróbb mozaikkockákból
Rekonstruálom e lények tudatát.
Az első önmagára ismerő
Riasztva dönti meg a dominókör
Még érintetlen, egyik elemét:
Az idő elé vágva saját, képzelt
Nyomaiba tűnik társaival.

FÁY FERENC*

SÁFÁRKODÁS

Amit adtál, gondosan elrejtettem
s éltem belőle gondtalan.
Szavaidból ittam és kezedből ettem
én, jóllakottan is, boldogtalan.

Nagy tartozás ez. – De így, elmenőben
hogy' törlesszen, kinek nincs semmije?
Csak áll e feltűrt molyrágta időben
s csupán imája van... de nincs hite.

** (Pécel, 1921. jún. 20. – Toronto, 1981. jún. 10.)*

UNIÓS KÖVETELMÉNYEK

Tekintettel arra, hogy bevett szokás
minden tájon a meghalás,
korunkhoz illő, nyomós okkal
nekem is engedélyezett,
persze, betartva a követelményeket,
előbb kezet mosok védjegyes porokkal,
majd állítható ágyba fekszem,
miután eldobtam a cigarettát,
mert nagy hangsúlyt helyezek
a nemdohányzók védelmére,
s azt a furcsa formájú szilvát
ellököm magamtól, mely esetleg
összenyomva a jó erkölcsbe ütközik,
ha az eu nagyon akarja,
manapság nem lehet tudni,
kinek meddig ér a karja,
gondoltam arra is, előbb bevallom,
a spanyol bikának drukoltam
mindég, amikor azt a vörös posztót
elővették, néhány embert ki nem állhatok,
egészen pontosan, nem tolerálok,
mert szerintem rosszabbak ők,
mint az állatok, bár leszögezték az elején,
az eu-s támogatás két dollár per nap,
per tehén,
persze, én
azért márkatudatos vagyok, sajnos,
kissé érzékeny is, mert
láthatta jól, aki ismert,
anyagi helyzetem hepehupás,
kiszámíthatatlan,
sokszor nem nézem, meddig ér a paplan,
ismert tény,

tudnék rajzolni valami szépet magamról
is, mert én
leszoktam rég az ittas vezetésről,
betartok minden számozott szabályt,
ha tudom, megnyomták a gombot,
esetleg az okoz néha gondot,
ha egy papír nem lett aláírva, kizárólag
elektronikus nyugtát követelek
az orvostól is, ki által halálom
meg lesz állapítva,
hadd rágja őt a méreg,
e csúnya mondatok miatt,
engem is olykor esz meg,
amikor látom,
a nagy plakáton
az ember csupán illusztráció,
hogy lássák, ő egy vevő,
az érdekorientált világ célkeresztjén,
tessék? Hogy engem mit érdekel,
ha úgyis meghalok,
panasszal mit érek el?
Hát semmit, mindez csupán egy ének,
búcsúdal arról, milyen szépek
az uniós követelmények,
tudom, az voltam itt, a földön, vendég,
de azért még visszaszólok,
a spanyol bikának drukoltam mindég.

BÚCSÚ A VERSTŐL
(szabad a vers)

szabad vagy
elhagylak
s bár jogod van szólni
most ne rímelj vissza
légy azé aki a lírát
csak vágypohárból issza

szabad vagy
elhagylak
a rángó képzavarban
silányulj tovább
már nem fáj hogy
tollára vett az is
ki nálam ostobább

szabad vagy
elhagylak
szótagold a semmit
a szelet az esőt ha fázol
az sem fáj már
ha pocsolyába hullva
egy tépelt plakáton elázol

AZ ANYÁK

Az anyák nem sírnak
csak könnyeznek
beteggyermek-éjszakáinkon
ott ül velük a csüggedés a széken
s ilyen alkalomhoz illően
halkan beszélnek a szomszédasszonnyal,
az anyák nem kísérik útjainkon
csak megörökített tavalyi arcuk
tavalyelőtti arcuk örök arcuk lapul
pénztárcánk szögletében,
szívünk szögletében
meghúzódnak az anyák
lisztfehér hajukat fésülve
ott vannak velünk
ha a másik ajtóhoz küldenek igazunkért,
az anyák nem háborúznak
csak a fájdalom kígyói
tekeregnek torkukra
soha vissza nem térő férjüket várva
soha vissza nem térő fiúkat várva,
az anyák nem fáradnak el csak
MIKOR MÁR
sokat könnyeztek betegágyainknál
sokat kísérték útjainkon
sokat vártak az ablaknál
egy tejporsárga őszi délutánon
örök ünneplő ruhába öltöznek
s lepihennek egy kicsit.

FÜLÖP KÁLMÁN

SEGÍTSETEK

Lassan
összeroskad
bennem
minden,
ami
emlékezet.

Szememből
kihull
a világ –

az ördöggel
fogok kezét...

HADNAGY JÓZSEF

HALÁLTÁNC

Anyám táncolni sose láttam.
Mostanáig.
Most táncol a halállal.
Nem is kéri,
pattan rögtön,
ropja táncát
lépcsőn-gödrön,
térül-fordul,
forog,
a ház,
s anyám csak mosolyog,
hajtja valami lányos
utolsó láz...
Tipegésnek
álcázott haláltánc.

GÁL ÉVA EMESE

KÉTSÉG

Mondd, meddig él Isten energiája,
ami minden létet formába önt?
Milyen parány a végtelenbe zárva
az a hiány, ami mindent kitölt?

Mert atommagok, neutrínók, kvarkok
között minden sejtben süvít az űr,
s az, ami vagyok, amit összetartok
tán a saját hiányom legbelül?!

Mi vagyok? Mik vagyunk? Hogyan egészek?
Mivel mintáznak emberré a részek,
ha több a hiány, mint a sejtkövek,

és mondd, mi teremtet gondolatot, érzést,
ha atomjaink között a kísértés
csupán a végtelen semmi lehet?

MAJLA SÁNDOR

AZ ÚT

mennyi por
rámragadt
az úton

mennyi por
és mennyi sár

és hányszor
le mosott
esővel az Úr

és újra por
és újra sár

JÁNOSI ANDRÁS

**VULGÁRIS KÖNYÖRGÉS
(MEA MAXIMA CULPA)**

Angyalok napoleonikus csákója –
békének harcias fehér galambja –
trilliumvirág (trillium grandiflorum),
légy a napjaimnak dísze.
Szerelmek szomjúhozó tánca –
simításokba akadt bocsánat –
alázatos csók (baccia amorosa),
légy az éjeimnek íze.
Hasnyálmirigyem hiányossága –
életem édesítő keserősége –
cukorbetegség (diabetes mellitus),
légy őszinteségem öre.
Hitem özönvizének bárkája –
megérkezésem kikötője –
(padre, figlio et spiritus santus),
ne hagyj vágyódnom egy nőre.
Amen.

NEM PÓTOLHAT SENKI

Egy összegyűrt papírdarab vagyok,
amelyre rólad írtak verseket,
dús jégvirággal rajzolt ablakod,
kár lenne érte, ám kitörheted.

Beléd költőznék, mint a vírusok,
nincs orvosság kigyógyulni belőlem,
kívül-belül támadni indulok.
Enyém maradsz, bár elszaladsz előlem,

mert az vagyok, kit nem pótolhat senki.
Össze nem illő, ritka pár vagyunk,
nem is tudjuk mi egymást megölelni.

Nem értjük egymás testének szavát,
másként ítél a szívünk és szavunk
és elkerüljük Isten angyalát.

RABTEMETÉS 1930-BÓL

Csikos ruhába bújtatott,
Szomorú emberalakok
Túrják a földet, gödröt ásna –
A börtönben egy rab halott.

Másnap festetlen koporsót
Cipelnek görnyedten oda.
Nincsen részvét és könny se hull
E szomorú koporsóra.

Mert jaj annak, ki ide kerül!
Beborult fölötte még az ég is
S elátkozza keservében
Még az Istenét is.

S aztán a fekete könyvből
Egy kéz egy nevet mogorván kitöröl.
Ilyen a sorsa mindazoknak,
Kiket a rabság halálra gyötör.

Szabadságért harcolt a párt fia
S a zsarnok úrkény börtönbe dobta őt.
Millióknak terhét hordozta szívében,
Míg reáborult a gyászos szemfedő.

Mert itt az órák századokra nyúlnak
S minden napnak súlyos terhe van!
Szabadság! elnyerte jutalmát,
Ki ott lenn a koporsóban van.

Sóvárad, 1963. X. 20.

** (Sóvárad, 1912. május 24. – 1987. október 17.)*

KISS SZÉKELY ZOLTÁN

LEVÉL ÉDESANYÁMHOZ

(Az Ebháti elégiákból)

Édesanyám drága, pütkösdi fenyves erdő ködét szítálja a hajnal,
s a csíksomlyói Salvator kápolna fölött nyílik az ég aranybokra:
Baba Mária érkezik, a Napba öltözött. Miközben
a Duna barna iszapját rétegekben rakja a Margit-sziget köveire,
uszadékfák ütődnek a lezárt híd pilléreihez: árvizekbe degedt emlékek.
Nem vagyok szomorú a csonkaország szívében, időzónányira nyugatabbra.
Kibékülve sem vagyok magammal, de senkitől sem várok bocsánatot,
könnyes adósságokkal tartoznak nekem otthon, embernek emberek.
Tudom, beteg vagy, s úgy élsz, mint költők anyja mindenütt, szegényen,
illőn megosztva szereteted melegét rég eltávozott gyermekeid között.
Hétfői hajnalban írom levelem neked Vásárhelyre. –

– No végre, mondod, jött egy szó attól

a fiútól, aki húsvét idején '90-ben törött kulcscsonttal beteg fiát
vitte át a túlsó partra: zsebében a '79-es Quasimodo kötettel. Szegény,
hiszékeny jó bolond, lélekben tiporják majd agyon egy szép napon valahol.
– Emlékszem, a kisállomásról zötyögő vonatok vitték a székely körvasúton
a kis faládát a pónyikalmával Sepsiiig s onnan Kézdi-re, a Feketeügy mellé,
ahol a Fortyogó vizében először láttam csíkbogarat. Azt akarom most,
csupán annyit, hogy megköszönjem a konok egyszerűmű hűséget, amit te
ültetél belém. Habár mosolyom bölcsessége nem oly szelíd, mint a tiéd.
De önmarcangoló kegyetlen fájdalomtól mentett meg szelídséged.
Nem fontos most, hogy hull a könnyem érted. Ó, nyájas, jó halál,
ne nyúlj még az órához, mely nagyapám ágya fölött magára hagyottan
ketyeg:

gyermekkorom nyári vakációi zománcos számlapján tükröződnek;
ne nyúlj a vénék szívéhez, kezéhez.

– Hogy szétszóródik a család.

– mondtad legutóbb még, te holdvilágarcú, mosolygó szemű drága
édesanyám.

*Otthon és itthon között félúton,
repülőgépen, 2010 pütkösdején*

MINDIG ELÉBE MENNEK

Hol a haszon, ott a haza – emberek
tülekednek
a lehetőségek háza előtt.
Hiába posztolnak
termetes őrző-védők,
előttük nincs kordon,
nem ijeszti könnygáz, sem gumibot.
Apjuk is sunyizott,
ők sem hagyják alább.
Minden fuvallatot
kifog vitorlájuk.
Szájuk komputere
sok-sok programot ismer.
Nem félnek,
hogy valaha is megalázzák.
Mindig elébe mennek
A lehetőségeknek.

TÖRPE PASSIÓ

hozsánna párállt
a pálmalevelekről
nem ős imádság

annyit sem ért hogy
barrabás helyett a te
neved kiáltsák

nagypénteken a
krisztus-tagadásnak itt
busás az ára

hegyi beszédből
semmi nem hallatszik át
a golgotára

beláthatod míg
aranyért szaporítják
kenyerünk s halunk

barrabást hörgünk
minden esztendőben vagy
meg se szólalunk

*

föl a kereszting
majdnem addig merészkedsz
bánod is nem is

megértelek mást
mit tehetnék kételyek
dúlnak bennem is

talán a kardot
nem haszontalan vonta
vértelen kezed

s hogy a kakas már
ha megtagadtál rikkant
észre sem veszed

LÁNG ESZTER

KÉRDÉSEK

*Lajkó Félix zenéjére
Vajda Misunak*

az élet csupa gyönyörűség?
a rossz csak azért van hogy
megtanuljuk látni a szépet a jót?
a szép azért hogy lássuk a rútat
s azt is ami a kettő közé szorult?

s mindez miért? hogy átérezzük a lét
kifejezhetetlen egyediségét?
a változást, a végességet, mulandóságot
amiben egyedül vagyunk, hiába mással?

magunkban állunk a világban
istennel szemben ami mondható
világmindenségnek is, határtalannak

de hát lehet-e egyáltalán
határtalan határolt nélkül?
s ha öröktől fogva így van,
mi az, hogy örök?

MESÉJE

(részlet az Elsőrendű csillag ciklusból)

Csodaszép a tóparton hallgatni nád
susogását, zsombék csöndjét, szellő suttogását,
bölömbika bűg, fűz ágán jégmadár,
fehér kócsag magasan röpköd fenn, tolla csipkés,
gyönyörű az árnyas erdőben mohás
fatörzs mellé telepedni, még szebb a folyópart
meredek sziklák övezte völgye, víz
körül platán, tölgy és babérfa* lombja, hús báj,
nagy élmény nézegetni sok csodás
palotát, díszes árkádokat, arabeszkék élénk,
arany, kék színű mintáját, de szebb,
ezeknél is sokkal kápráztatóbb, mesés és
e földi világon legrendkívülibb
hely Kánaáni Zoltán mellett ülni és őt
figyelni, a történeteit, varázs
ez így, puha, színes, turkomán szőnyeg terül ott
el végig láthatatlan, míg mesél,
személyisége körül, motívumban selyemfény,
szava bölcsesség, beszéde ékes és
urúsz kígyóval* díszített ékszereknél
is ez bizony többet ér, kedvesebb.
Levegőben, mintha szennalevél bódítna vagy, mint
arékadió* hatása, mely derűt
hoz, úgy leng, terjeng furcsa mámorpor, ahogy száll
meséje, arany lóbusztól többet ér.
Beszűrődő napfény se hiányzik így,
ahol Zoltán ül, hull onnan felém szelíd csönd,
akár az ünnep, békés fénysugár,
olyan a többi ember közt, mint fáraó szép,
hatalmas szobra halvány és kisebb
kavicsok fölött, nemes tigrisliliom bogáncs közt.

Dicsérje az Istent minden, a hópehelyfák
fehér virágai, zebamárna szép,
arany csikjának csillogása, Napmadár hús,
susogó bambusznád közt, háromszögű
sisakjával koronás baziliszkus*, furcsa gyík, mind
hirdessék az Isten nagy, szent nevét,
de legjobban azért dicsérik, mert nagyon szép,
gyönyörű embert teremtett ő, mesés,
titokzatos földrész fiát, Zoltánt, ezért hát
egek felé szálljon most átható
szagú szantál* és drága sztórax* füstje, illó
olaj gyulladjon, tűzláng, mely beszél.

Sohasem láttam hőst, nem szólt énekem se így, most
viszont dalolhatok, találtam én
olyant, ki elsőrendű csillag a nagy égbolt
sok apróbb, halványabb lámpái közt,
sugárzik fönn, a múltkor hullt onnan aranyfény,
tanácsot kaptam tőle, szép guzsalyt,
szövek fonalából kelmét, hímzek is reá majd.

Varázs a nemzete, bárki, ha áldja azt,
bizony ő is áldott lesz, de ha átkot szór reá, ő
is átkozott lesz, írja ezt nekünk
igéjében nagy szent könyv, most épp nézem itt őt,
e védett nép fiát, Zoltánt, mesél,
szava ékes és bizony a bölcsessége gyöngynél,
aranynál többet ér, szeme bűvölő,
akár a kígyóé és egyvalamit szeretnék,
ha Zoltán volna fiam, hát messziről
hozott, cibetfa gyümölcséből készült üdítő
itallal kínálnám, kakashal és
aranylile húsából főznék vacsorát, pirított
korallborsó* pirosan csillogna és
kenyérdió jóízű magvából süített friss
kalácsszeletek lágy illata szállna, míg
terítném az asztalt neki, majd aludna, nézd, tó
vizére csak sötétben feljövő

liliom ring most az álmokon, sűgnák kicsiny, szép
manók fülébe, képzelem el itt
ezeket, míg Zoltán mellettem színes mesét mond.

Idén nyáron rendkívül meglepett,
mikor munkám hibáit felsorolta és ezt
balettkönnyedséggel végezte, úgy,
ahogy csak az képes, kinek hatalmas érzék
sugallja a rálátást, míg, akár
dalok a ritmust, úgy érzékeli a helyest és
előttem akkor az összes virág,
valamennyi ág mind összehajolt, csodálkozó szél
is azonnal róla suttogott, beszélt,
reánéztem gyorsan, hát gótikus toronyként
magaslott, ívelt a tudása ott,
sziporkázott, mint épület homlokzatán szép,
pazar motívum, domborművek és
magas szobrok sora napsütésben úszva díszként,
utána a többi ember árnya mind
kisebb lett, lassan meghajoltak ott, akár rég
fura kévék, álomban, József előtt.

Decemberben az édesanyjáról mesélt és
azalatt a lelke ahhoz a fehér
galambhoz volt hasonlatos, mely egy folyóvíz
fölött jelenésként a mennyből röpült.

Figyelem még őt, csupa temperamentum minden ott, ég
körülette, tüzes, forró levegő pirít,
olyan vérmérséklet ez, mely nálunk sehol sincs,
mögötte fátyoltánc* hull könnyedén,
derűs szellők lejtik, Szalóme tánca ring, míg
vörös rózsán daloló bülbül* madár,
Szalóme tánca egyre ring, vonzó, csodás lég
terül végig Zoltán körül, mesés.

Különös történeteket mond, száll regéje, én őt
csodálom, bokhara* szőnyeg nyolcszögű

motívumában rózsaszín selyem, aranyszál
beleszőve, csillan a légben, amíg
figyelem Zoltánt, sok turkomán szőnyeg, melegség
körülotte láthatatlan, nézem őt,
olyan az emberek közt, mint Nílus vizéből
kihalászott jáspis* a homok között,
szigeten virító kasszia drága illatú szép
csodája egyszerű füvek fölött.

Bizony, ha Zoltán volna fiam, akkor üdítő,
különös habrózsából* készült italt,
csemegét szolgálnék fel, amazonfa* ízletes és
zamatos, finom terméséből kivont
olajában sütném a királyfácánt, röptül most
picit még az álom, míg nézem őt,
valóban, úgy kiemelkedik a férfiak közt,
akár gyöngysortól díszes asztragál*
betonból öntött oszlopok mellett, ilyen most.

Szómagyarázat:

aréka: Kelet-Indiában honos pálmafaj, termése a bételdió

asztragál: fél- vagy háromnegyed kör keresztmetszetű pálcatagozat, melynek dí-
szítménye a gyöngysor

babérfa: ahol babérfa, platán, tölgy a folyóparton, körbe meredek sziklák, az a ter-
mészeti szépség netovábbja, ilyen a Tempe völgye

korallborsó: nem borsó, csak így nevezik, az adenanthera termése, skarlátpiros
fátyoltánc: sáltáncnak is mondják, keleti tánc

bülbül madár: a szerelem jelképe a perzsa és a török költészetben

baziliszkusz: igézőgyík, Dél-Amerikában él, forró égövi állat, ill. a mesékben sze-
replő koronás sárkánygyík, melynek pillantását halálosnak tartották

bakhara szőnyeg: jellegzetes turkomán szőnyegfajta

Nílus vizéből kikerült jáspis: egyiptomi jáspisnak nevezik

habrózsa: más néven tündérrózsa, Törökországban hűsítő ital készül belőle

amazonfa: egyfajta mandulafa, az amazonmandula

szantál: Kelet-Ázsiában honos forró égövi fa, anyaga értékes és illatos
sztórax: sztóraxfa vagy sztiraxfa, kelet-ázsiai fa, amely gyantát „terem”

uréuszkigyó: egyiptomi pápaszemes kígyó, ill. az egyiptomi fáraók kígyó alakú
felségjelvénye

KÉK VAGY PIROS

Egy szép virágról álmodunk,
kék vagy éppen piros a színe,
verset vagy regényt álmodunk,
nevünk lehetne az alcíme;

azon a képen, mit festenénk,
mi is ott lennénk a fák alatt –
amikor szépről álmodunk,
azt látjuk, miből ránk nem maradt,

elvitte lassú délután,
felfalták langyos esti szelek,
a csillagokba költözött,
hajnalban általa üzenek,

tudjuk, hogy ott van valahol
fölöttünk vagy a hátunk mögött,
csak nem láttuk, mert szél füttyölt
vagy egy mozdonyon elpöfögött,

s visszajár hozzánk mindegyre,
leereszkedik szivárványon,
épp olyan szép és tünékeny,
ember szebbet ne is kívánjon.

Álmainkba ki oltotta,
miért keressük még szüntelen?
Valahol, lelkünk földjében
kék vagy épp piros virág terem.

LÁTOMÁS

Látni akartam (tükörben),
tehát láttam a Nagy Költőt.
Lovaglólülésben hajszott
egy üstököst.
Erre utalt a póz, s ahogy
a sarkára csillagpor fagyott.

Ez lehetett a névjegye,
ami alulról látható.

A Nagy Költő előre nézett.
Se fel, se le. Csak sarkantyúzott.

Üstököse csóválta a farkát,
amíg bírta a tempót,
de ereje fogyott ...

Tett egy utolsó,
kétségbeesett kísérletet:
hirtelen fordult és rúgott.
Az Univerzum faláról
visszapattant,
de a Nagy Költő mély
nyomot hagyott
ugyanott ...

EGY ÁLOMKÉP

Elmondok valamit: minden nap
emberek halnak meg. S ez csak a kezdet.
Naponta halottasházakban új özvegyek
s új árvák születnek. Ott ülnek, kezükkel
ölükben, új életen töprengve.

S akkor a temetőben vannak, néhányuk
először. Látszólag rettegnek sírni,
néha épp nem sírni. Valaki áthajol,
s mondja nekik, mit tegyenek, ami azt
jelentheti, hogy néhány szót mondjanak,
vagy dobjanak egy marék földet a sírba.

Utána mindenki visszamegy a házhoz,
amelyik hirtelen tele van vendéggel.
Az özvegy a díványon ül, feszesen,
úgy, hogy az emberek felsorakoznak hozzá,
kezüket nyújtják, vagy megölelik.
Mindenkihez van egy szép szava,
köszöni, megköszöni, hogy jöttek.

De szívében elmenni kívánja őket, mind.
Ott szeretne lenni, ahol a temetőt hagyta,
ott a betegszobában is, a kórházban. Tudja,
hogy lehetetlen. Mégis az egyetlen reménye,
hogy visszafelé kívánkozik. És egy kicsit csak, nem
olyan messze, mint a házasság, az első csók.

Fordította Jánosi András

LOUISE GLÜCK A FANTASY

Már a vers címének is kettős jelentése van: egy temetés álmokképe, a gyászban megnyugvásé vagy a visszatérés az időben a szeretett személy halála előttre.

Hogy tisztázza a halál fogalmát és lerombolja az elmúlás illúzióját, a költőnő egyenesen nekünk szegi a tényt: „Elmondok valamit: minden nap emberek halnak meg. S ez csak a kezdet.” A most született „új özvegyek” és „új árvák”, kezükkel ölükben ülnek, mintha nyugalmat erőltetnének magukra ebben a felfordulásban, hogy új életükön töprengjenek. A tanácstalanság és a zavar csak fokozódik, amint úgy ábrázolja őket, mint „akik rettegnek sírni, néha épp nem sírni”. Valaki hozzájuk kell hajoljon és megsúgja, mit is tegyenek. A toron a házat ironikusan ábrázolja: „hirtelen tele van vendéggel”, ahol az özvegy, részvétnyilvánítás közben, hatalmas önuralommal mindenkihez talál egy szép szót. Mindenkinek „köszöni, megköszöni, hogy jöttek”, de titokban arra vágyik, hogy elmenjenek már, hogy vissza tudjon menni az időben a temetőbe, a betegszobába, a kórházba. Visszamenni „egy kicsit csak, nem olyan messze, mint a házasság, az első csók”, ami azt sugallja, hogy az özvegy nem feltétlenül a házasságra vágyik, hanem arra az időre, amikor nem kellett töprengenie azon, hogy mit kezdhet az életével.

Nem az amerikai költőkre gondolunk először, amikor a költészet jut eszünkbe, mégis figyelmet kell szentelnünk azokra az elismerésekre, amelyekkel az amerikai közönség adózik nekik. Minden évben a Kongresszusi Könyvtár új költőt jelöl ki, mint Kitüntetett Költőt és Költészeti Tanácsadót. Kétévente a Yale egyetem kiadja a Bollingen Költészeti Díjat.

Louise Glücknek 2001-ben ítelték a Bollingen Költészeti Díjat és 2003-ban nyerte el a Kongresszusi Könyvtár Kitüntetett Költő és Költészeti Tanácsadó címét.

Költészeti stílusát Elisabeth Dodd irodalomkritikus kiemelten aláhúzott, „bevallott posztklasszicistának” nevezi, amelyik stílussal szerves részévé vált az amerikai költészet színes szövetének. Életművével gazdagítja az egyetemes költészetet is...

Jánosi András

MARIAN DRĂGHICI

BEFEJEZETLEN ÉRZÉS
(Un sentiment care nu se mai termină)

annyiszor mondtam búcsút minden értelem nélkül
csak együtt maradtunk
ugyanazon ég alatt.
Nem láttuk egymást évek óta.

Gyere és igyál a poharamból
egy befejezetlen érzést
amit a költő elvisel viszont a Másik nem. Ő mondja:
nem láttuk egymást évek óta
gyere és igyál a poharamból

Szerelmes szavaink voltak
súlyos szavaink voltak
íme mi köt még össze:
halottaid egy része az én halottaim is

P. Buzogány Árpád fordítása

EZRA POUND*

A JÓCIMBORA BALLADÁJA

Zelotes Simon mondja,
kevéssel a keresztre feszítés után
Hát elveszejté legjobb cimboránkat
Papok s gazok szégyenkeresztje?
Izmos legény volt, hajh, a cimboránk:
A hajókat s a nyílt tengert szerette.
Midőn bekerítették emberünket,
Mosolygott ajka, az áldott.
„Ezek hadd menjenek – szólt ránk mutatva –,
Vagy átkom hull reátok!”
Így szabadultunk a dárdagyűrűből –
Ő nézte a hordát, s felnevetett:
„Miért nem fogtatok el, midőn magamban
Róttam az utcákat s tereket?”
Aromás bort ittunk, rubin pirosat,
Hogy legutószor együtt ült velünk –
Nem kappan pap, de férfi volt a talpán,
S jó cimborá volt: a mi emberünk.
Az ám! Midőn a szent és tiszta hajlék
pénzváltók üzlete lett,
hogy verte a kufárokat! kezében
csattogtak a kötelek.

Nem fogják könyvbe zární őt, tudom,
Bár gonddal írnák lapjait s nagy ésszel:
Tenger fia volt, nem kopasz tudós,
Ki molyrágott iratcsomókba vész el.
Bolondok! Azt hitték, hogy törbe kapták,
S már örvendeztek is halálán.
„Menyegzőre megyek – így mondta ő –,
Pedig tudom: keresztfa vár rám.
Láttátok: vakot, bénát gyógyítottam;
S a halott szíve újra melegen vert –
Most láttok újabb, szomorú csodát:
Hogy mint gyaláznak meg egy igaz embert.”

Isten fia volt a hű cimbor,
S munkált a testvérek javán.
Láttam, mint rémített meg százakat,
S én láttam őt a fán.
Szöget vertek belé, s ő nem sikongott,
Pedig dőlt már a vére, mint patak;
Az ég kármin kutyái ordítottak,
De ő jajszóra sem fakadt.
Láttam, hogy rémített meg százakat
Az Olajfák hegyén:
Nyüszítettek, midőn nyugodt szeméből
Rájuk villant a szürke fény.
Olyan volt, mint víz, mely nem tűr hajót,
S mit nem gyűrhet le a vihar –
Mint az ár, melyet megfélemlített
Feddő, szelíd szavaival.
Nagy mester volt a mi cimboránk,
Nem kezdte ki gúny és nevetség;
Bolond a csócselék, ha azt hiszi,
Hogy végre most megölte testét.
Én láttam őt még lépes mézet enni,
Mióta fölszegezték.

Képes Géza fordítása

** Ezra Pound*

(USA, Idaho, Hailey, 1885. október 30. –

Olaszország, Velence, 1972. november 1.)

amerikai költő, műfordító, kritikus, szerkesztő.

Ember a javából. Férfi a talpán. Mester. Cimbor. Testvér. Isten fia. Mindez ő volt, Jézus. És mindaz, amiről a versben olvasunk, megtörtént vele. De tehet-e minderről bárki is közülünk tanúbizonyságot? Nem, mert nem voltunk szemtanúk. A költő sem, akiről elég itt annyit leírni, hogy amerikai. Olaszországban hunyt el 1972-ben, s mondják róla, hogy a valódi és álújdonság iránt megnyilvánuló végletes rajongása, az irodalmi izmusokon keresztül, végül a fasizmusig vitte el.

Ezra Pound vitatható eszmékkel átszőtt életét tengernyi idő választja el „a jó cimborá” földi életétől. Tudja: az időtlen lélekutazáshoz, amibe versével belevágott, biztos látás kell, csak így érkezhetsz meg az örök érvényű mondanivalóba: Jézus feltámadott!

„Én láttam őt még lépes mézet enni,
Mióta fölszegezték.”

Mindennek versbéli szemtanúja Zelotes Simon, aki nem a könyvbe zárt Jézust ismeri, hanem a tengert és a rubinpiros bort szerető, testvérei javán munkálkodó bátor férfit, aki bénát és vakot gyógyított, és élővé tette a holtat. Emberi kicsinységünkkel is elhordozható képet kapunk Jézusról mi olvasók, s a jellemrajzot – valami belső sugallatra – igaznak véljük. Valódinak érezzük még akkor is, ha a „szakavatottak által megmondott, igaz hit” szigora nehezen tűri az Istennel való cimboraságot.

„Nem fogják könyvbe zární őt, tudom,
Bár gonddal írják lapjait s nagy ésszel:
Tenger fia volt, nem kopasz tudós,
Ki molyrágott iratcsomókba vész el.”

A vers nem kéri olvasója jóváhagyását ehhez a cimborasághoz. Nem a helyeshelytelen istenképnek a kérdése. A többé-kevésbé mindnyájunkban meglévő érzésre épít: én látom őt jól, hiszen nekem mutatja meg magát. Az én belső megtapasztalásom az igaz.

Az csak természetes, hogy ma is értjük a szót: cimborá. Cimboraság ma is van a világban csakúgy, mint Jézus és a tanítványok idejében. Csak az nem mindegy, hogy mit hiszünk, mit gondolunk, mit tudunk, és mit teszünk, amikor éljük. Mi pedig a „minden mindegy” korszakában élünk. Itt és most minden van, ami kell, és nem kell az embernek. Ami árt, és ami használ. Sok-sok életlom közül kell kiválasztanunk magunknak azt az eszmét, hitet, ideát, ami a valódihoz közelebb visz. A valódi cimboraságról, barátságról pedig Jézus mutatott példát. Kétezer évvel ezelőtt azt mondta: nem úgy szóltam hozzátok, mint szolgálkhoz, hanem mint barátaimhoz. S bár időben messze szólt, ma is egészen közről halljuk. Mert ezt nem elme mondja elmének, hanem lélek a léleknek. A lélek pedig nem ismeri az idő távolát. Ezra Pound Jézus-képe, amit Zelotes Simon szemével láttat, ezért igaz.

Ha életidőnket tartalom szerint is tagolnánk, és lenne benne rendszeresen „versidő, balladaidő”, húsvéti ünnepeinket koronázhatnánk ezzel a verssel is. Persze, ha felfedeztük magunknak, hiszen nem szavalják túl gyakran sem profán, sem szent tereken. Pedig az Istennel való személyes kapcsolat, a szent cimboraság ezt is megengedné.

Fábián Kornélia

NE BÁNTSATOK

Ne bántsatok.
Bartalis falun él
és kenyeret keres.
Kaszál, kapál, fűr, farag.

Csillagokat néz és holdat vár.
S egy tölgyfatönkön ülve
esténként
szerelmes partnerével
várakat épít, magasat, magasat.

S mint selymes fű a kasza nyomán,
a munkahajsa után esténként
úgy esem én is el.
De reggelre kelve újratámadok
és vígra stimmolom hegedűm.

Kaszacsengés!
Kapapengés!
Víg aratási dal!
Fűrj! Pitypalatty!
Engem csak a párom segít.
Ó, meddig élsz még így, barátom?

Búza, árpa leszakad.
Susogjatok, szőke kukoricaszárak.
Harsogj, boldog kukoricaerdő.
Ingj, hajladozz...
Facsard kunkor bajuszod
a bajusztalan költő előtt.

Csöved letépem
és zsákba teszem.
Vörös-sárga millió meg millió

kedves szemed megőrölöm.
Lesz liszt belőled...
Majd csöpp kis konyhában
párolgó, meleg puliszka
az asztalon.

Ne bántsatok!
Bartalis falun él
és kenyeret keres.
Kapál, kaszál, fúr, farag.

(1923. július 10.)

Tanyák, falvak meg városok búvőkörében

A fiatalnak mondható (mert éppen 30 éves) költő alsókosályi bukolikái (a görög–római pásztorköltemények hangulatát idéző alkotások) közé sorolják ezt a versét is; egyik ismert darabja a település nevét is megörökítő Aranygyümölcsös Kosály című. Elgondolkodtató, vajon mi oka lehetett Bartalispnak, aki Kolozsváron és a magyar fővárosban végzett tanárképzőt, hogy falura vonulva is ezt írja verse címéül: Ne bántsatok. Ki és mi bánthatta, milyen élet sanyargathatta lelkét?

Mielőtt magunkban válaszolnánk a felmerült kérdésekre, fussunk át még egyszer a vers szövegén, már csak azért is, hogy számba vegyük, a vidéki életnek milyen derűs mozzanatait találjuk e sorokban. Talán a legerősebb képek, mert e szókapcsolatokat mindenki ismeri: „kenyeret keres./ Kaszál, kapál, fúr, farag.” Tehát biztosítja munkájával a maga és szerelme megélhetését. Az archaikusabb közösségekben ma is megkülönböztetett szerepe van a férfimunkának, szerzőnk pedig éppen erre hivatkozik: a kaszál, kapál a mezei munkák összefoglaló megnevezése, a fúr, farag pedig az alkotó, teremtő mesterember, szerszámaikat és munkaeszközeit javítható gazda munkálkodását idézi.

A következő sorban („Csillagokat néz és holdat vár.”) mintegy ennek ellentétéként a munkák közti pihenés nem termelő, hasznot nem hajtó időtöltéseit is belefoglalja. Mert hát így teljes az élet, a munkát pihenésnek kell követnie, és az nem szégyellni való. Minthogy az sem, ami a fiatal férfi jövőt álmodásaként kerül a versbe (szerelmével tervezget: esténként magas várakat épít).

Hát lehet ennél szebb az élet? Ó, igen. A hasznos mindennapi munka után édes és zsongító fáradtsággal ágyba kerülni este, reggel pedig újrakezdeni az egészséget. Bár a munkahajszá szót találjuk e mondatban, ellensúlyozásképpen a megfogalmazás szintjén fel is oldja a költő ezt (jókedvre hangolja a hegedűt reggel).

A görög, római költők közül többnek is ez volt az álma. Annyi különbséggel, hogy ők a semmittevést, a révedezést, költői ábrándozást vélték az élet sodrát lassító vidéki mindennapokban megtalálni, rabszolgák környezetében, nem úgy, mint a mi fajtánk, aki a munkát keresi, és a költői képek helyett a tompító fáradtság ül agyára.

Amikor aztán a kasza pengését, madárdalt említ és más, erre a munkára jellemző képsorokat ír le, közben saját magától kérdezi: Ó, meddig élsz még így, barátom?

Nem mellékes, hogy ebből az aggodalom, a féltés is kihangzik, és nem lehet csak úgy venni e mondatot, mintha magát a nagyvárosok pezsgésére figyelmeztetné, ami nemsokára bizonyára nagyon fog hiányozni neki, és vágyódik majd utána.

A költemény fordulópontját itt látom a szerzői gondolkodás szemszögéből: mintha egy, a világtól békében elforduló ember mondaná, hogy ezt teszem, de ezért mégse bántsatok.

A költői eszköztár használatából a hangsúlyozás szembetűnő, mert az első előforduláskor pont (Ne bántsatok), a vers végi másodiknál már felkiáltójel van a végén. Mint nevében is hordozza ez az írásjel, a kiáltás visszhangját Bartalis így fogalmazhatta bele versébe.

A szabadvers első fontos, elismert művelője Erdélyben Bartalis, aki életét és mindennapjait nem csupán a nagyvárosokban, az írástudók számára kedvező környezetben képzelte el. (Hasonló módon Nyirő is falusi molnár lett egy időre...) Gondolata és hozzáállása a mai emberben hasonló kétségeket támaszt: amikor sokan elmenekülnek a városokból, marad-e ott utánuk valami pótolhatatlan, mulasztanak-e el valamit örökre ezzel? Másrészt meg azt kell megfontolni, hogy az elzártabbnak tűnő vidék, egy-egy kisebb település bír-e elég vonzerővel ahhoz, hogy huzamos ideig ott lakjon egy család, új otthonot találjon ott? Az sem mellékes, hogy a vidék egykori hangulatos életformája, a hagyományosnak mondott életmód rohamosan változik, és, mint egyes áruk címkéin olvashatjuk, esetleg „nyomokban” lehető fel az a hangulat, amit sokan falun, tanyán keresnek.

P. Buzogány Árpád